

Nasa moč

Glasilo za slovensko delavstvo.

List
izhaja
vsak
petek.

Štev. 44.

V Ljubljani, dne 12. oktobra 1906.

Letnik I.

Besede in dejanja.

Dne 7. t. m. se je vršil v hotelu pri »Slonu« v Ljubljani ustanovni shod gorenjskega oddelka »Avstrijske industrijske zveze«. Lep je bil pogled na to odlično, fino napravljeno gospodo, in zato tudi gospod deželni predsednik kranjski ni zamudil priti v to odbrano družbo, dasi gospoda ponavadi ne vidimo na delavskih shodih, kjer smo zbrani preprosti proletarci in v preprostem jeziku obrazložujemo svoje težnje. Vzlic temu smo zelo hvaležni gospodu deželnemu predsedniku, da se je med delodajalsko družbo spomnil nas delavcev. Gospodom, ki so bili namenjeni, da se posvetujejo o organizaciji delodajalcev, ki naj varuje svoje težnje pred težnjami delavskimi, je deželni predsednik poklical v spomin potrebo, da mora med delodajalcem in delavcem vladati prijazno in pristrčno razmerje, ker je le to podlaga uspešnemu razvoju in industriji.

Da — sedaj vemo, zakaj gospod deželni predsednik ne hodi na naše shode. On vé, da nas ni treba opozarjati na to, da je uspešni razvoj industrije, tega tako važnega činitelja za človeško prosveto in razvoj družbe, odvisen od tega, kako delodajalci postopajo z delavci, kajti mi to vemo; gospod deželni predsednik hodi podučevati le delodajalce, ker ti sami najbolj proti temu načelu grešijo in nas tlačijo. Sedaj so od samega šefa naše vlade podučeni in imajo časa dovolj, da o tem, kar jim je, sicer nad vse uljudno, toda odločno pove-

dal, razmišljajo. Ali bogobvari, da se preveč klanjamo gospodu deželnemu predsedniku, saj je njegova dolžnost, da druge opominja na njihovo dolžnost in junaško je le to, da jim je ta ljubeči opomin zaklical tedaj, ko so gospodje bili na kaj takega najmanj pripravljeni.

Gospod glavni tajnik zveze avstrijskih industrijcev, cesarski svetnik in doktor Auspitzer, je na tem shodu obširno govoril o organizaciji delavcev. Prav nič mu ne oporekamo, popolno pravico ima dandanes vsakdo, da se organizira in nam bo zelo ljubo, če bosta kedaj stali si nasproti dve močni organizaciji, na eni strani delavska, na drugi delodajalska. Kajti, tedaj se bomo lahko merili, kdo je v resnici močnejši in nikdo se ne bo mogel pritoževati, češ, saj so me lahko premagali, ko sem stal na bojnem polju sam in od nikogar podpiran. Takrat bomo še le videli, kdo ima več notranje sile, kje je pravica večja, ker bodo prišle na dan vse misli in vse težnje in se nihče ne bo mogel skrivati s svojimi namerami in svojimi načrti za pečjo. V tem boju bo rastla zavest, delodajalci ne bodo mogli očitati celi množici, da je nahujskana in da sama nič ne misli, in delavci ne, da delodajalci spletarijo, skratka, v borbi se bode izkusilo orožje in najboljša se bo od obeh strani zablestelo, da morda obema strankama prinese mir, pouspeši zdravi razvoj obeh ali pa, da morda vstvari čisto nov družabni red, kakor bo že nanesel čas, ki ima svoje socialne zakone in svoj razvoj, o katerem danes zagotovo še ne moremo trditi, kakšen bo.

Toda, vstal je v družbi gospodov častit mož, spoštljiv in pri vseh navzočih zelo ugleden. To je gospod tovarnar Gassner iz Tržiča. In pokazal je do delavcev tako mehko srce, da je gospode, katerim je ravno gospod Auspitzer naslikal na steno veliki strah delavskih hujskačev, kar presenetil. Gospod Gassner je zatrjeval, da gorko čuti za delavce in da ni mogoče njih težnje ustaviti, kakor se ne da v svojem toku ustaviti Sava deroča. Ali v svetem srdu je obsodil hujskače, ki delavstva ne vzgajajo, ampak zavajajo.

Mi jo dobro razumemo, to zadrego. Besede zborovalcev so bile javne, vsaka izmed njih je imela oditi v daljni svet in besed gospoda deželnega predsednika tudi ni bilo mogoče kar tako prezreti. Treba je bilo nekaj oznaniti, kar bi bilo delodajalcem všeč, delavcem pa ne bi se zamerilo. Delodajalcem je predsednik shoda, gospod Gassner, povedal lepo storijo o delavskih hujskačih, proti katerim se je treba z vso močjo braniti, zatrjeval je pa na drugi strani, da on delavce silno ljubi. In kako bi ne? Saj težnje delavcev gredo v dežel, kakor hrumi Sava iz sivih pečin preko planjav in gorá tja v nedogledno daljo.

Kako je to vse pretresujoče in dobrotno! Do najlepših nad nas je povzdignila ta razumnost in dalekovidnost gospoda Gassnerja. Doslej je ta gospod svojim delavcem prepovedoval združiti se v strokovno organizacijo in svojega ukaza še danes ni preklical. Sedaj pa je gospod na shodu gorenjskih industrijcev uvidel, kako je organizacija za vsakega potrebna in odslej bo vse

R.

Delavci.

I.

Med delavci velike tovarne se je bilo vzbudilo nenadoma skrivnostno gibanje. Ze v tovarni sami med delom je bilo lahko opaziti novo življenje, ki je posijalo včasih iz oči, včasih se je začelo iz tihe polpridušene opazke. Ampak pazniki tega niso opazili. Hodili so, kakor je bila njihova navada, po tovarni gor in dol, naslanjali se tuintam na podboje, mislili bogve kaj, potem odhajali, kakor bi se bili prebudili nenadoma iz sanj, vstavili se sredi pota, pogledali navzgor in navzdol in zakričali nad delavci, ki so šli mimo.

»Hitrejša, hitrejša!«

Delavci molče, ne ozro se in ne odgovorijo, ampak tudi hitrejša ne hodijo. Spogledajo se komaj med seboj, nekaj se zaškri v očeh, kakor bi bil to obet lepše bodočnosti.

Pozno v noč pa se shajajo v zakotni gostilni. V veliki sobi z nepregrenimi mizami stoje v gručah, drug čez drugega vpijejo, nekateri tolčejo s koščenimi, rjavimi pestmi ob mize, nekateri se nasmehujejo docela čudno, kakor brez upanja na uspehe.

To se godi vse do takrat, dokler ne stopi za mizo visok delavec s črno brado, zaploska z rokami in spregovori s počasnim in globokim glasom: »Dragi tovariši!«

Nemudoma je vse mirno. Delavci poslušajo in premišljujejo obenem, govornik govori o stavki, ki bo povzdignila njihov blagor. Razživi se veliko navdušenje, ob koncu hvalijo govornika, domov se vračajo v živih pogovorih in v njih živi pričanje o lepših časih, ki pridejo.

II.

Tako pride dan, ko ne gredo na delo, ampak se zbero v prazničnih oblekah zunaj mesta, kričijo in vihte klobuke in se napotijo tako proti tovarni. Odbero poslance, ki gredo k ravnatelju in izpovedo zahteve delavcev. Vrnejo se odposlanci brez uspeha, delavci se razsrdijo, kriče na vso moč, pobirajo po tleh kamenje in ga mečejo v okna. Nato gredo proti mestu, vse ulice obidejo, povsod kažejo svojo divjo moč.

»Izpolnite zahteve!« kričijo, mahajo s klobuki, ustavijo tramvajski voz in ga razbijejo.

»Danes ne delajo delavci, in kadar delavci ne delajo, takrat ne vozi tramvaj!«

Tako mine dopoldne, in ko napoči drugi dan, se razširi med njimi neprijetna vest. Zvedo, da so vsi odpuščeni iz tovarne, in ko to zvedo, so mahoma vsi obnemogli in poparjeni.

»Kam?« — se sprašujejo — »kam?«

Žene jočejo, tiho, pridušeno, tudi otroci prično s plakanjem, ko vidijo objokane matere. Delavci gredo posamezno s sklonjenimi glavami proti tovarni, plašno potrkaajo na pisarniška vrata, ali tam jih sirovo zavračajo.

»Kje je socialist?« — vpijejo, na tistega mislijo, ki je stal na mizi in jih navduševal za stavko.

»Kje je socialist?«

Razjeze se nad njim, pozabijo potem in mislijo težke in žalostne stvari. Nekaj dni presede tako doma, potem vzemo palico in culo in odhajajo za delom. Poslavljajo se molče, z eno besedo morda, gredo skozi vrata, potem po prašni cesti, ki beži v daljavo, in izginjajo za ovinkom.

Kaj smo mislili?«

Domislijo se morda še enkrat, spomnijo se na minulo, ki se jim zdi dobra in prijetna, in gredo vedno dalje, dalje.

drugače. Saj je gospod na tem shodu opravičeval organizacijo industrijev pred tisti, ki te moderne potrebe še ne uvidijo in ne čutijo. In dejal je doslovno: »Delavci so upravičeni združevati se v strokovnih društvih in zato smo tudi mi zato upravičeni.« V starih dneh je prišel gospod do spoznanja in sedaj ni več dvoma, da bo svojim delavcem dovolil to, kar jim je doslej zabranil in kar sedaj sam smatra za upravičeno.

In njegovo gorko srce bo odslej še gorkejša. Tista dva predsednika delavskega strokovnega društva, ki ju je spodil iz službe samo zato, ker sta predsedovala društvu, bo zopet vzel nazaj v službo ali ju vsaj odškodoval, če sta od tega imela kakšno škodo. Saj je on sam predsednik »gorenjske industrijske zveze«, in morda postane še tudi predsednik strokovne organizacije gorenjskih delodajalcev, ki se v kratkem osnuje. Potem pa bodo morda tudi začela biti srca onim litijskim gospodom tovarnarjem, ki so bili na tem shodu izvoljeni za odbornike industrijske zveze in sledili bodo vzgledu gospoda Gassnerja. Zacvetela bo strokovna organizacija litijskega delavstva, ki je bila prepovedana, dokler ni gospod Gassner na ljubljanskem shodu gospodom pojasnil, da reke Save niko od njih ne bo ustavil.

Tisti čas bo zelo srečen in mi bodemo tedaj razveseljeni lahko rekli, da so se vendar enkrat dejanja vjemala z besedami.

Italijanski soc.-demokratski shod v Rimu.

Zadnjič smo obširno poročali, kako so na zadnjem shodu nemške socialne demokracije zmagala strokovna društva, ki imajo poldrug milijon članov in dvajset milijonov mark premoženja. Na tem shodu so obsodili revolucionarno sredstvo splošnega političnega štrajka. Toda na Nemškem je stvar šla navidez še gladko, ker se je znal Bebel prilagoditi zmernemu vodstvu strokovnih društev in jo je krenil še pravočasno na pravo pot, ki naj združi v slogi skrajne marksiste in mirno delujoča strokovna društva.

Na Italijanskem ni tako. Tam socialni demokratije niso mogli zgraditi mostu, ki naj bi združil vse stranke in stranice, v katere je recepljena italijanska soc. demokracija. Ločeni so v tri stranke, v sindikaliste, integraliste in reformiste. Sindikaliste vodijo Labriola, Henrik Leone in Walter Mocchi, integraliste najbolj nadarjeni in delavni italijanski soc. demokratski voditelj Henrik Ferri, reformiste nič menj delavna Turati in Bisolati. Sindikalisti so izmed vseh najradikalnejši, odobravajo splošni politični štrajk, protivojaško gibanje in so proti vsaki vladi, reformisti so slična stranka kot nemški revizionisti, zmerni so ter ne odklanjajo brezpogojno zveze z meščanskimi vladami, integralisti, katerih je največ, pa hočejo plavati nekako v sredi. Soc. demokratije so se zbrali v Rimu v lepem »Ljudskem domu« (Casa del popolo) in so se tam jeli posvetovati o svojem programu. V treh dolgih sejah se ni obravnavalo seveda niti o eni sami strokovni stvari, opletali so vsi le dnevni red. Sicer na shodu ni bila zastopana četrtina organiziranega soc. demokratskega delavstva. Najmenj je bilo revolucionarnih sindikalistov, ki so na zadnjem shodu v Boloniji odločevali, reformistov tudi ni bilo toliko kot na zadnjem kongresu, toda vendarle dvakrat več kot radikalcev.

Na shodu so se strašno prepirali in tudi večkrat stekli. Vrišč in hrup je bil tolik, da so morali nemirneže pometati iz dvorane. Vse tri stranke so hotele, da bodi sprejet njihov dnevni red in predsednik shoda, Costa, je imel z njimi toliko opravka, da je hotel celo odstopiti od predsedstva. Labriola je očital nasprotnima strankama, da se vežeta z ministri in vlado in da je celo eden od njihovih pristašev, sicer hud socialist, v Genovi spremljal italijanskega kralja pri njegovem obhodu po pristanišču in da je

celo soc. demokratski mestni svet v Milanu dovolil večjo svoto za kraljev sprejem. Zanimiv je bil govor reformista Ciccotija, ki je obsodil način, kako se s protivojaško propagando ruši red in disciplina med vojaštvom. Nasprotno pa je sindikalist Lazari očital svojim nasprotnikom, reformistom in integralistom, da niso preprečili konverzije italijanske rente, da bi bili morali proti temu finančnemu manevru vsaj protestirati. Dejal je, da se vzlic napredovanju socializma meščanstvo okrepuje in še trdnejše vlada in določuje kot je preje. To je bilo pri prvi seji. V drugi seji se je šlo zato, kateri dnevni red naj obvelja, sindikalistični, integralistični ali reformistični. Pri tej seji je prišlo do pretepa, ker so nekateri govorniki šli predaleč ter si očitali vse mogoče stvari v zelo malo izbranih besedah. Na tem shodu je govoril voditelj srednje stranke, integralist Ferri, za njim pa reformist Turati. Turati je dejal, da njegova stranka sledi popolnoma principu: okrepiti izobraženejšo meščansko stranko nasproti nazadnjaški. To je tudi v soglasju z načeli Marksovimi. Kar se tiče protivojaškega gibanja, so reformisti sicer njegovi pristaši, toda to gibanje mora biti v sorazmerju z gospodarsko močjo naroda. Nikakor pa se ne sme vojaštvo zaplesti v boj med kapitalom in delom. Reformisti so sicer za tako državno obliko, ki bo industrialno posest polagoma izpremenila, toda nimajo nič proti temu, če se kralj poniža do delavcev, kakor je to bilo v Genovi, kjer je sprejel celo nekega soc. demokratskega voditelja, ki tega tudi čisto pametno ni odklonil. Splošni politični štrajk pa spada med staro šaro. Integralizem je neka srednja stvar, ki pa je polna protislovij, revolucionarni sindikalizem pa je nekako skrivno razodetje, ki se nikdar ne bo izpolnilo. Sindikalist Leon je nato skušal prepričati sodruga, da se novi družabni red nikoli ne bo uveljavil na podlagi pogajanj z vladajočimi stanov. Podreka pa je v ironičnem tonu revolucionarjem povedal par gorkih in britkih. Dejal je, da je on reformist zato, ker je naprednjak. Delavcev naj se ne zavaja s praznimi obljubami o prihodnjih nebesih na zemlji in doslovno je dejal sledeče: »Mi, ki opravljamo posel ljudskih govornikov, razpravljamo s polnimi trebuh ter ne razumevamo vprašanja vsakdanjega kosila. Le tako je razumljivo, da revolucionarni sindikalisti vidijo rešitev delavstva šele v daljnji bodočnosti, ne pa sedaj, ko je to najbolj treba.« Pri teh besedah je nastal velikanski vrišč. Reformisti in integralisti so Podreki ploskali, sindikalisti so ga izžvižgavali. Nato jim je Podreka zaklical: »Konstatiram, da mi duhovniki nikoli niso branili govoriti, pač pa soc. demokratski sindikalisti.« Nato je nastal pretep, dokler razsodnejši niso kričali vrgli iz dvorane. Pri glasovanju so dobili integralisti 26.947, sindikalisti pa le 5278 glasov. Pri zadnji seji 10. t. m. je bilo zbranih le 100 delegatov. Izvolili so Ferrija za ravnatelja lista »Avanti«, ki bo imel integralističen program. Potem so izvolili vodstvo, naposled pa izvrševalni odbor, v katerem bodo sedeli Zerbini, Camerini, Colli, Faglierini, Paoloni, Pilade Vita, Salvatore Labriola, vsakokratni ravnatelj »Avantija« in en soc. demokratski parlamentarec. Sprejeli so tudi predlog Podreke, naj vsi soc. demokratski listi vsako leto objavijo svojo bilanco. Potem so se nanovo lotili protivojaškega vprašanja. Labriola je povdarjal, da je protivojaško gibanje nerazdružljivo zvezano s soc. demokratskimi ideali, kajti vojaštvo je zgolj opora kapitalistiške družbe. Podreka, kateremu eni aplavdirajo, drugi pa izžvižgavajo, izjavi, da se pridruži predlogu Rigole, ki je dejal, da se ne sme porušiti domovinskega čustva in da je za sedaj najboljša, potegovati se zato, da se znižajo vojaške zahteve, ne pa zanesti upornega duha med vojake. Podreki se je pridružil večina zborovalcev, prodrli pa je končno predlog Ferrija, naj se vprašanje o protivojaškem gibanju prepusti vodstvu, ki ga bo temeljito proučevalo. Nato je soc. demokrat Škabar iz Trsta pozval zborovalce, naj se tudi v Italiji borijo za splošno in enako vol.

pravico, kakor se v Avstriji, kjer so z njo prodrli. Nato zaključil Costa shod.

Rimski shod pomenja ravnotako kakor mannheimski propad revolucionarcev, ki so zanemarjali podrobno delo in strokovno organizacijo ter se lovili za rečmi, ki leže v daljnji, daljnji bodočnosti ali jih pa sploh ni.

Ženski vestnik.

Mednarodne določbe o ponočnem delu žen na mednarodnem kongresu v Brnu smo v kratkem objavili že v zadnji številki »Naše Moči«. Sedaj jih obrazložimo natančneje. Mednarodno določbo so podpisale skoro vse države, zastopane na brnskem kongresu, seveda tudi Avstrija. Prvi člen določa, da določba velja za vse ženske brez razločka starosti in za vsa tista podjetja, kjer dela več kot 10 oseb. Določba ne velja za tiste delavnice, kjer delajo samo člani ene same rodbine, torej ena družina. Vsaka država ima določiti, na katera industrialna podjetja naj velja ta mednarodna določba, vsekakor velja za rudokope. Drugi člen določa: Odmor ponočnega dela mora trajati 11 ur, to je za vse države brez izjeme od 10. ure zvečer do 5. ure zjutraj. Tretji člen določa: Izjema od določbe enajsturnega počitka je dovoljena tedaj, ako nastopi v kakšnem podjetju nepričakovana ovira dela, ki se periodično ne ponavlja in v slučaju, če se preustrojijo surovine, ki hitro razpadajo in bi se končale, ako odmor traja predolgo. Četrti člen pravi: V podjetjih, ki so odvisna od sprememb v letnih časih (sezonah), se lahko za dobo 60 dni v letu ponočni odmor lahko izkrajša na 10. ur. Peti člen določa, da imajo vse države ukreniti vse potrebne, da se določba uvede in morajo vse natančneje podrobnosti v to svrhu sklenjenih postav ena drugi poročati. Šesti in sedmi člen se peča s ponočnim odmorom v prekomorskih posestvih in kolonijah onih držav, ki so pogodbo podpisale. Za izvenevropske kolonije velja ta določba le, ako države to naznanijo švicarski zvezni državi; če bi v kolonijah zaradi razmer podnebja ne kazalo uvesti 11-urnega ponočnega odmora, naj se uvede krajši, toda se mora zato povečati odmor podnevu. Člen osmi določa: To pogodbo morajo države overoviti najkasneje do 31. decembra l. 1908. Pogodba postane veljavna po dveh letih. Čez 10 let postane ta pogodba veljavna za sledeča podjetja: tovarne, ki iz pese izdelujejo sladkor, predilnice in za tista rudarstva, kjer štiri mesece na leto vsled razmer podnebja ne delajo. Deveti člen pravi: K tej pogodbi pristopijo lahko še ostale nepodpisane države, ako to naznanijo švicarskemu zveznemu svetu, ki bo o tem obvestil ostale države. Enajsti člen določa, da te pogodbe države ne morejo odpovedati za dobo 12 let. Pogodbo so podpisale, kakor smo poročali, že v zadnji številki, sledeče države: Avstro-Ogrska, Nemčija, Belgija, Danska, Španija, Francoska, Angleška z vsemi svojimi kolonijami, Italija, Portugalska, Švedska in Švica.

Samomori pri ženskah in otrocih. Kako naše socialne razmere kričijo po izboljšanju, dokazuje žalostno dejstvo, da narašča število samoumorov med ženskami in otroci. Ta izreden pojav ima izredne vzroke. Ženska si ne konča rada življenja, ona je mnogo bolj potrpežljiva kot moški, se lažje prilagodi razmeram in se jim kmalu udá. Vrhutega ni udana pijančevanju in je tudi bolj navezana na mirni dom, kamor ne sega tako kruto življenja boj. Toda razmere so se izpremenile. Dandanašnji mora tudi žena na delo, zanemarija čestokrat družino, sredi trdih življenjskih razmer obupa ali pa posurovi, kar jo oboje nagiblje k samoumoru, kadar ji zmanjka zadnje moralne sile, da se vzdrži kvišku in kljubuje slabim razmeram. Glede ženskih samoumorov imamo zanimivo statistiko za Nemčijo iz leta 1903. Takrat se je na Nemškem izvršilo 12.730 samoumorov, 10.017 moških in 2713 ženskih, torej nekako petkrat manj. Na 100.000 prebivalcev pride torej 33 samoumorov pri moških, 8 pri ženskah. Na

Angleškem pride na 100 moških samoumrov 33 ženskih, na Ruskem 29, na Švedskem 28, na Danskem 27, na Saškem 26, na Francoskem 26, na Avstrijskem 26, na Nemškem 25, na Bavarskem 23, v Italiji 23, na Vrttembergem 19, v Belgiji 19 in v Švici 18. Splošno število ženskih samoumorilcev narašča, čeprav ne zelo in bati se je, da bo naraščalo še bolj, ker so življenjske razmere vedno slabše. Proti temu je pomoček, ki bo tudi največ izdal, organizacija žena in delavk, da si izboljšajo svoj položaj in varujejo svoje interese. Statistika nam tudi pové, na kakšen način se ženske najraje končajo. Zastrupljajo se, vržejo se v vodo ali pa iz stanovanj na tlak. Še žalostnejši pa je drug pojav, ki je s tem seveda v bistveni zvezi: Samoumori pri otrocih. Če seže otrok po svojem mladnem življenju, je to pač najusodnejša prikazen v modernem boju za existenco. Dandanašnji otroci prezgodaj postarajo. Komaj se jame otrok procvitati v svoji ljubki naturnosti, že mora v šolo, kjer ga obkladajo z dostikrat nepotrebnim gradivom. Vrhutega pa delavski otroci morajo prezgodaj v tovarno, kjer čestokrat prezgodaj izgubijo vso telesno in dušno pravno moč. Na drugi strani pa tirajo bogatinovega otroka v družbo, v plese in gledišča, kjer se njih dušno ravnotežje kmalu izpreobrne. Največ otrok samoumorilcev je na Francoskem. Tekom 19. stoletja so se pomnožili samoumori otrok, ki še niso dosegli šestnajsto leto, za 151 odstotkov. Na Pruskem je vsako leto redno 60—70 samoumorov otrok. Največ je samoumorov med otroci ženskega spola.

Med brati in sestrami.

Sava. Delavka nam piše. Delavke na Savi smo bile letos bolj zadovoljne, ker so nekatere starejše delavke še dosti pošteno zaslužile. In bile so zato vesele pa zadovoljne. A ne tako naši naprej postavljeni. Tako so nam bili nevošljivi, da so nekatere delavke prestavili na prostore, kjer ne delajo na akord marveč za vsakdanjo plačo, ki je bolj nizka. Nekateri je to tako bolelo, da so začele govoriti, češ, da ne gre, da zaslužijo ženske toliko kakor moški, češ da ne potrebujejo toliko, ker jejo le nekoliko kave, kruha ali pa žganecv in ker ne pijemo alkohola in drugih opojnih pijač. Same si tudi lahko perejo in snažijo. Tem nevošljivcem svetujemo, naj tudi oni pijejo manj alkohola, kar jim bo veliko koristilo in bodo zadovoljne tudi njihove rodbine. Zdaj se ti nevošljivci tako zanimajo za nas, pretečeno zimo pa niste prav nič vprašali, kaj je z nami, ko nismo zaslužile prav nič. Ali mislite, da ne razumemo zakaj se tako postopa z nami. Vsakdanja izkušnja nas uči, da bi naši nevošljivci najraje videli, da zapuste stare delavke tvornico. Zdaj ko nas nič več ne pretepajo, pa drugače postopajo grdo z nami osobito s starejšimi delavkami. V žlici vode bi nas najraje vtopili. Pa tudi mladim fantom se ne godi prav nič boljše. **Te pa celo pretepavajo! Vlečejo jih za ušesa. Septembra meseca se je neko človeče tako surovo obnašalo, da so mu ušli fantje domov. Enega fanta je tako pretepal da je padel po tleh.** Če se še kdaj tako zgodi, pokažemo ga v svetli luči. Pozabile pa delavke ne bomo tudi onega dne po požaru naše tvornice. Vprašale smo, jeli dobimo kaj kmalu zopet delo. Pa nas je neki pisar, ki se šteje še za olikanega in dobrega, tako zmerjal in nas podil, češ, pojte delat na polje in sicer to v svoji modrosti pozimi, ko na polju dela ni. Pri nas pa še kmetov ni. Pravite, ni pravilno, da delavka toliko zasluži, vprašamo le, ali je to pravilno, da se vrže delavka brez vse pomoči iz tvornice, ko je zapustila v njej vse svoje moči?

Sava. Delavec, ki ni v zvezi z odborom »Strokovnega društva« nam piše: Ni lepo, da pije kak mojster žganje. Kako li more imeti nasproti takemu mojstru spoštovanje delavec? In kako li bo imel trezne delavce, ko jih s svojim zgledom tako-

rekoč sam navaja na pijančevanje. Imamo tu nekega takega tička v naši tvornici. Ima svoje hlapce, ki celo pretepavajo mlade fantine, ki delajo ponoči. Fantiček, ki to delaš, pazi, ker kar se posodi se tudi vrne. Pritožujejo se tudi delavke. In čujejo se o njem zelo čudne stvari, dasi še ni pozabljen na M... . Zabavlja tudi čez Slovence ta ponemčurjeni Slovenec. Mi delavci žrtvuemo pri svojem delu svoje prste, navadno po dva delavca na teden. Pa nas hoče še guncati. Delavci, le pomislimo na naše slabe razmere pa skupaj v naše delavsko strokovno društvo. Ne spite! Novičarji na dan! Opišite napade pri nas, ki jih je vsak dan več bodisi na Savi, bodisi na Javorniku. Vse gre narobe po tovarnah, draginja stanovanja, slabi štihi po 2 K 20 v na dan stari, mladi delavci pa, ki jih moramo še učiti, pa dobe 10 ali 15 kron! Tako je na Savi.

Jesenice. Draginja. Železnica je dodelana, odšli so železniški delavci, na vse kraje drdajo od nas vlaki. Grozna draginja je nastala pri nas, ko so začeli graditi železnico. Delavci smo se hudovali na železniško upravo. Lahko smo bili nevoljni. Za polovico so se podražila stanovanja, živeti tu je več odstopkov, drv pa še dobili nismo. Če smo se pa pritoževali da imamo v tej draginji premajhne plače in da ne moremo shajati ter naj nam povišajo plače, so pa odgovorili: draginje bo konec ko bo zgrajena železnica. Ceno blago dobimo iz Trsta po novi železnici, ker bodo vožne cene cenejše, kaor so zdaj iz Ljubljane. A varali so se, ki so jim verjeli. Draginja ni zdaj prav nič manjša kakor je bila ko so gradili železnico. Tudi mesarji obetajo da zvišajo zopet ceno mesu. Resno premišljujemo, kako znižati cene živilom. In to je mogoče. Mi vemo, da imajo naši tovariši tako n. pr. v Ljubljani, Idriji, Trzinu in drugod konsumna društva. Tudi pri nas je in dobro deluje. Potrebno je, da se prične agitacija za konsum in proti predsodkom, ki so jih zvijačno vcepili delavstvu kramarji proti našemu konsumnemu društvu in pri tem izrabljali tudi osebnosti, ki jih nikjer ne manjka. Procvetajoč konsum bo že ukrotil naše kramarje pa tudi mesarje, ki dobe živino po naši Gorenjski poceni a nam zaračunajo meso po nečloveških cenah. Proti oderuštvi kramarskega in mesarskega oderuštva le po konsumu združenih delavskih močeh je mogoča odpomoč. Druge pametne poti ni in je za zdaj ne nasvetujemo. In stanovanja? Delavsko stavbno društvo. Delajmo, da si jo ustanovimo! — Pri zadnji obč. seji so se zopet pokazali preljubnežnji naši delavski prijatelji v bengalični luči. Zaslužno svetinjo zaslužita zaradi nasprotna nasproti delavstvu gospoda Šraj in Fabinc. Šlo se je, če dobe vodo hiše na Snožetih in v Grobljah, ki spadajo v drugo občino. Odbor je sklenil pametno, da jo dobe, ko bodo zgradili na Savi vodovod. Ta dva olikanca sta pa še potem ugovarjala, ko je bilo že končano glasovanje in sicer sodimo delavci da zato, ker stanujemo v teh hišah delavci in ne naši liberalni izkoriščevalci.

Idrija. Zmeraj se še dobe ljudje, ki ne verujejo, da če dobi soc. demokracija ali pa liberalci vrhovno oblast nad ljudstvom oziroma v zastopih, je potem vse v najlepšem redu v pravem pomenu besede — paradiž. Evo dokaza. V Cerknem na Primorskem so imeli liberalci oziroma soc. demokrati shod. Poročala sta Gabršček iz Gorice in pa seveda je gnalo srce v liberalno Gabrščekovo družbo tudi našega gospoda Antona (kako krščansko ime ima ta konfesijslozer gospod!) Kristana. Na shodu se je videlo, da so zadovoljni ljudje kar z obljubami svojih generalov. Na shodu so se čuli glasovi: »Dol s Kristanom!« »Ven z njim.« Pri nas v Idriji se je zopet pokazalo, kako so zadovoljni s sedanjim vladajočim zastopnikom pa bodisi v kateremkoli delovanju. Soc. demokrati so imeli 7. t. m. okrajno konferenco. Zadnji »Naprej« je že pisal, da je priglasihih že nad 50 zastopnikov za to konferenco, a na konferenci jih je bilo iz Idrije in iz Spodnje Idrije vseh skupaj približno 40 zastopnikov tujeja pa ni

bilo nobenega. Najbolj zanimivo je pa, kako dobro se godi idrijskemu delavstvu in kako skrbi za nas idrijska uprava. Imamo dva c. kr. zdravnika, ki sta pa oba na dopustu. Imamo sicer še enega okrožnega zdravnika ki nadomešča v potrebi enega ali drugega, povsod pa le ne more biti, ker ni povsod pričujočen. Nekega dne je moral okrožni zdravnik na komisijo v Žiri. V mestu toraj ni bilo nobenega zdravnika. Naj bi se bila zgodila kaka nesreča v rudniku ali pa kje drugod. Kam naj bi šli? Prav ponižno vprašamo bi se li ne dalo temu odpomoči? Ob volitvah in pred volitvami nam obljubujejo vse mogoče, kadar pa minejo, je pa že vse doseženo. Vodovode so nam obetali, pa ni jih in zato se nas je pa usmilila narava in nam je poslala dež pa imamo vodo. Obetali so, da popravijo pota, pa zopet nič. No pa nas tolaži, da nam v kratkem burja zasneži pota in popravljena in posuta bodo obenem. Še najboljše je pa, ko potegne sever in da vse zamrzne, pa padeš in zdrčiš smuk liki blisk v mesto če stanuješ na hribu Luč so nam obetali in imamo jo, če nam je milo nebo in jasno, da nam sveti luna skozi 14 dni na mesec. Res lepe rožice nam posipajo naši osrečevalci na naša pota. Star pregovor pravi, da idrijski rudar ne koraka dalje, kakor do Spodnje Idrije ali pa do Godoviča. A beda ki nastaja prisilila je tudi našega rudarja, da je šel v daljni svet s trebuhom za kruhom. Odpravilo se jih je 6. Bog daj, naj bi jim bila sreča mila v daljni tujini. Marsikateri rudar želi, da gre za njimi, ko naši osrečevalci nimajo drugega za nas, kakor kakšne prav olikane prislovice n. pr.: osel, baraba, pavliha, muha pa tako naprej. Odpotovali so čez Trst in si tako izbrali pot, do katere imajo sicer nekateri predsodke, ker je Kranjec navajen, da če potuje v Ameriko mora še podpirati na dolgi poti bodisi v Hamburg, Bremen, Antwerpen in Havre francoske in nemške izkoriščevalce izselencev, medtem ko če potuje čez Trst, je v nekaj urah na ladiji, kjer je preskrbljen, da stopi na ameriško celino.

Smrna kosa je pobrala dne 5. t. m. premogarijevo ženo Ivano Vrabč v Škalah. Pogreb se je vršil v nedeljo popoldne ob obilni udeležbi od strani delavstva in uradnikov. Zapušča 12 še nepreskrbljenih otrok možu, ki ga je že večkrat nesreča zadela, ko je pogorel. Mi mu kot vrlému možu izrekamo svoje najiskrenejše sočutje! Močna vera mu bo pomagala prenašati težke udarce.

Škale. Naš upravitelj (ali verboltar) Hlača je sicer mali ali hudi možiček. To povemo zato, ker se je nedavno drl kakor abrihter nad rekrutom, ko mu je delavec ugovarjal, da je to proti redu, kar tirja. Napravil si je bil v gajicu zvečer veselico in je hotel mesto lampijončkov imeti lampice, katere rabijo delavci po poti s šihla. Gospod se je komaj dal od sina pomiriti: Papa, če se delavec ne drži fabriškega reda, ga priškrneš za krono! Pa tudi od zgoraj piše Hlačatu severni veter. G. inšpektor ga je bajje ovadil Lappu, ker je hotel imeti denar, ko je šel na obisk »giftne krote« v Ptuj. Ali je tako? Ko pride Lapp s toplice — ti delavec imaš pa toplice, če si po 12 do 18 ur pri mašini!? — domov, bo že kako uredil, da se bo verboltar z nadzornikom spet dober. Škoda bi bilo za rjovečim levom, ki lovi ribe in jih fotografira, zlasti »pečene« ima rad, kadar se ga pri »Boltu« malo naleze in postane korajžni. — Vidiš, Hlačat, nič ni tako skrito. . . . Zato pa varji se »Naše Moči«, ki je še huiša kot ti! Včasih si se nad kaplanom kregal, če je o nedeljskem posvečevanju — ne babjih čevkah — pridigal, zdaj te je pa dobila zato »neznanska moč« v svoje pesti. Kdor drugim jamo koplje . . . ! — No boter Dolfek, ti si si jo pa podelal. Če ti ni za službo, pa pojdi, brez tebe že obstanemo! Bolj ko si star, bolj te zdrava pamet zapušča! Ti šmentana para! Po kaj hodiš k sv. Križu? »Štajerja« in »Narod« brat?

Iz Savinjske doline. — Vera in politika. Če se niste ničesar slišali o »naprednem krožku«, kateri iz »Naroda« in »Štajerja« in drugih »naprednih« listov zajema svojo modrost o »veri in politiki«, naj vam

jaz katero povem. Kaj pravijo ti gospodje s kapco na glavi o politiki? — Vera peša — tožijo prosvetljeni hinavci — zaradi politikujočih farjev, nihče ne hodi v cerkev, k sv. spovedi več in trumoma odpadajo po mestih že ljudje k Lutrovcem. Tega so pa krivi duhovni, ki se baje ne ravnaajo po papeževi encikliki, ki jim veli, naj ne hujskajo ljudi s politiko. Vera in pa politika baje nimata ničesar skupnega med sabo. Kdor ima opravka z vero, naj toraj pusti politiko. Kaj pa mi rečemo na ta predbacivanja, ki se tolikrat ponavljajo po krčmah in shodih? (Drenovec!) To, kar je goriški nadškof duhovnom polagal na srce na III. katol. shodu Rekel je — če se ne motimo — da naj se duhovni drže predvsem svojih opravil, ki jim jih je naložil Kristus, naj oznanjujejo božjo besedo v šoli in cerkvi pa tudi v javnosti, naj dele svetstva grešnim dušam, naj vladajo vernike v zadevah večnega zveličanja in naj se ne brigajo ali je to politiki všeč ali ne, ker imajo svojo oblast od višjega kot so politiki — od samega Kristusa. Duhovni naj učijo in krščujejo vse narode — čeprav politikom ni bilo všeč, da je Stalder krstil Turka, oni naj uče vse stanovce, čeprav liberalni politiki mislijo, da je vera le za neumnega kmeta in delavca, da ne bosta politikujočim bogatinom se upirala, kadar hočejo izrabljati delavke (kelnarice) za svoje prilježnice, kadar hočejo zatirati in goljufati delavca za zaslužek, kadar hočejo iz skupnih denarjev delati lepe kanale krog svoje hiše, kadar hočejo obogateti od naših krvavih žuljev. Ne, tako ne bo šlo: vera mora biti za vse, če je prava, in visoki politiki je ne bodo ljudstvu prepuščali. Duhovni naj uče zdaj mladino v šoli, in politiki nimajo kovati postav, po katerih naj bi bila šola čisto posvetna oziroma brez krščanskega nauka to je »svobodna šola«. Duhovni naj skrbijo za družine, kakršne hoče imeti Kristus, in zato naj nas pouče o političnih spletkah, po katerih bi se imela vpeljati razporeda in svobodna ljubezen. Veš, Drenovec, ki letaš k sodniji za vsak »sloki prst«? Duhovni nas pripravljajo na srečno smrt, zato naj bodo s kongruo rešeni skrbi za vsakdanji kruh — mi jih hočemo imeti pošteno plačane, le rdečkarji hujskajo zoper farško bisago — rešeni naj bodo tudi vojaške dolžnosti in naj uživajo vse predprave svojega imenitnega stanu kot dozdaj. Nihče naj jih ne tira iz cerkve, kot to delajo francoski politiki. Kjer se politika toliko vtika v vero, tam ima seveda vera dosti opraviti s politiko in tako tudi duhovniki!

Z lastnimi močmi.

Predavanja v »kršč.-socialni zvezi.« —

Društveno življenje v »krščansko-socialni zvezi« obeta biti letos prav živahno. Vsak petek se bo redno vršil ob pol 8. zvečer socialni tečaj, nadaljeval se bo knjigovodstveni tečaj in svoje igralske sposobnosti bodo člani »Zveze« lahko urili v dramski šoli, ki naj bo začetek ljudskega gledališča v Ljubljani. Knjigovodstvo bo poučeval g. Podlesnik, dramsko šolo bo vodil g. Ravnihar in kdor se izmed članov »Zveze« hoče udeležiti tečaja in šol, naj se tema gospodoma javi. Vrhutega pa začnemo letos s telovadbo. Orodje je že naročeno, za prostor je preskrbljeno.

9. t. m. smo torej začeli letošnjo sezono in začetek je bil nad vse dober. Dvorana je bila natlačena polna in vse je pričakovanja polno upiralo svoje poglede v »Zvezinega« predsednika, g. dr. Kreka, ki je imel govoriti. Izbral si je za predmet svojemu predavanju »Čut za lepoto med ljudstvom«. Našo dobo označujejo predvsem na eni strani brezmejna surovost, na drugi strani brezmejna oblizanost. Med obema nasprotjema, med katerima se giblje življenje modernega olikanca, pa je naturnost. Do naturnosti pa je dandanašnji še jako daleč, ker ravno v naših dneh manjka res dobro izobraženega čuta za lepoto. Ni ta vzrok edini, ali eden najglavnejših. Razvoju tega čuta se pa postavljajo nasproti tri ovire,

revščina, moda in alkohol. Vzor lepote je človek, on, ki je »velika pesen nature«. Da pa more človek v zvezi z natoro biti vzor lepote, jo razumevati in gojiti, mora biti v družbi pred vsem razvita zavest o dostojanstvu človekovem. Toda brezdnost med sloji, reveži in bogatini pomori to zavest in zato je siromaštvo vzrok, da tudi čuta za lepoto med ljudstvom ni. Drugo je moda. Moda ni sad kakih razmišljanj, o tem, kar je res lepo, ampak delo kapitalizma. Moda hoče le z zunanjim bleskom zakriti notranjo ničvrednost blaga in zato čuta za lepoto ne povečuje, ampak ga ubija. Mi moramo stremeti za napredkom bodisi v obleki, bodisi pri pohištvi, toda moda je le napredek dobičkaželjnosti in ne lepote. Alkohol pa človeka poniža tako, da sploh ni niti sposoben, da bi kaj lepega želel. Gostilna je postala nekako središče današnje kulture ali v tem ozračju ni pogojev, da bi se razvil čut za lepoto, ki je eden največjih kulturnih faktorjev. Naše pozitivno delo, da si izobrazimo čut za lepoto, mora biti: povrnitev k naravi in k zares lepemu v umetnosti. V Ljubljani imamo krasno goetiško stavbo, imamo renesančno in pozno-renesančno, toda zanimanje zanje je zelo majhno. Ljudsko petje v cerkvi je kaj malo razvito, za slike se malo kdo zanima. Ne vprašajmo koliko nese, užitki lepote nič ne nesejo in vendar nesejo, kajti človeka ublaže in oplemenitijo, kar je več kot vsako bogastvo. Predvsem pa je treba izobraževati čut za lepoto s čitanjem resnično lepega slovstva. Toda pesnikov se pri nas skoro nič ne čita; ne čita jih delavec, ne čita jih izobraženec, ki pesnikova dela pač da vezati v svinjsko usnje, jih pa ne čita. Borimo se proti šundromanom, največjemu zlu, ki ovira, da se v nas zamori čut za razumevanje in vživanje lepote! Živahen aplavz je odmeval po dvorani, ko je doktor Krek končal svoja zanimiva in poučna izvajanja. **Prihodnji torek** predava g. dr. E. Lampe: **Socialna naloga občine.** Delavci, pridite k temu predavanju, kar vas največ more in še druge znanke pripeljite seboj! Tako boste vsaj ponesli s seboj na dom polno lepih misli, ki vas bodo blažile in vas izobrazile v zavedno in mislečo delavsko četo, pred katero bo nasprotnike strah! Torej v torek vsi v »Zvezo«!

Delavsko gibanje na Koroškem. Kršč. socialna misel se med Slovenci čimdalje lepše razvija. Slovensko delavstvo postaja vedno bolj zavedno, ter se navdušeno združuje v delavska društva. V nedeljo, dne 7. t. m. postavil se je med našimi brati na Koroškem zopet temelj novi delavski organizaciji. V lepi Rožni dolini, ki po svoji lepoti res zasluži to ime, zboroval je shod delavcev, navdušenih za ideale delavske kršč.-soc. organizacije. Kršč.-soc. izobra-

ževalno društvo v Svečah, sklicalo je javen shod v Št. Janž, ki je zboroval od polu 4. do polu 7. ure popoldne. Govorili so: Gostinčar o kršč.-soc. delavskem programu in potrebi organizacije. Čebuli, o strokovni organizaciji, g. kaplan Prijatelj iz Jesenic o pomenu organizacije in domači kaplan Lakner je navduševal navzoče za strokovno organizacijo. Delavstvo, ki je bilo zbrano v velikem številu, je govornikom sledilo z vso pozornostjo in tudi glasno pritrdjevalo ustanovitvi strokovnega društva. Na shodu so lepo popevali pevci iz Podlublja in domači pevski zbor. Tudi tamburaši so pokazali, kaj premore pridnost. Kljub raznim neprilikam in drugim priredbam je bil shod zelo dobro obiskan. Sad tega shoda se pokaže v kratkem.

Poziv. »Abstinenčni krožek« v Mirnu pozivlja vse prijatelje ljudstva, da se I. protialkoholnega zborovanja udeleže. Alkohol je, ki danes vse dobro podira, alkohol ljudstvu krade izobrazbo. Alkohol krade premoženja, alkohol krade zdravje in življenja, krade mir rodbinam. Sploh alkohol vse dobro podira in mnogo slabega napravi.

Ljudstvu iztrgajmo iz rok alkohol, in dali smo mu, kar mu sploh moremo dati, kajti trezen človek je vsemu dobremu dostopen. Pridite torej na zborovanje vsi. Pridite abstinenti in neabstinenti, pridite prijatelji abstince in pridite tudi vi, ki abstinenti zabavljate. Da, za vas je to zborovanje kakor nalašč, pridite torej, da se prepričate o naših težnjah, in da bote slišali da niti od daleč ne sanjamo o tem, kar nam zadnji čas nekdo podtika, ampak da so naše težnje temu ravno nasprotno. »Abstinenčni krožek« v Mirnu.

Okno v svet.

Socialnodemokratsko žensko gibanje. —

Socialnodemokratska ženska organizacija na Nemškem ima svoje glasilo »Gleichheit«. Iz njega posnemamo sledeče: Število strokovno organiziranih delavk je v enem letu narastlo od 48.604 na 74.411. Število naročnic na list »Gleichheit« od 23.000 na 46.000, torej od 50—100 odstotkov. V izobraževalnih društvih je bilo lansko leto združenih 3000 delavk, letos jih je že 8890. Agitacija za društvene knjižnice je bila zelo marljiva; knjižico o carini na živila so razprodali v 4000, o šolskem vprašanju v 250 izvodih; od zdravstvene knjižnice so razprodali 1270, voditelja v zakonu bolniške preskrbe v 200 izvodih. Število zaupnic je narastlo od 190 na 325 članic. Torej povsod vidimo neumorno delo in okrepitev, ki more le žene, ki so organizirane v drugih organizacijah, vzpodbujati k še bolj marljivemu delu na socialnem polju.

Ljubljana

Stari trg 10.

Ivan Podlesnik ml.

priporoča svojo

trgovino s klobuki in čevlji.

Velika zaloga. ✱ Solidno blago. Zmerne cene.

(Sklicateljem na ta oglas znaten popust.)